ЛАДА ПРЕКРАСНА (Скорочено)

В одній теплій і багатій країні жили могутні, жваві й хоробрі люди, що вічно сварилися, вели поміж собою війни, нікому не хотіли коритися, не визнавали над собою ніякої влади і тільки сонцю високому поклонялися, тільки перед ним схиляли свої голови.

І хоч які були вони горді й могутні, та не почували себе щасливими, бо бракувало їм ладу та єдності.

Ото і з'явилася між ними Лада Прекрасна.

Легка й прозора, як світле марево (1), купалася вона в сонячному промінні, зодягалася в квітки польовії. її присипляли мелодії степових коників та цвіркунів, а співи пташок будили зі сну.

Як мрія чарівна, стала з'являтися Лада між молоддю скрізь, де тільки її кликали, і все з піснею величною...

І коли вона співала, усе нишкло. Слухало й раділо, і бадьорилося, дивлячись на неї побожними очима в німому зачаруванні.

І перш ніж стихала пісня, вона зникала, як білий туман.

І ніхто не знав, звідки вона прийшла. Одні казали, що із синього моря, яке обіймало землю і вічно співало їй пісні.

Інші — що злетіла своїми бистрими річками з гір високих шумливих, повних краси і звірів. Треті — що народилася із широких степів і з самих надр землі.

Та всі помітили, що з її появою люди стали єднатися, брататися. Покинули чвари й війни і склали одну велику всенародну рідню.

А коли в цій великій рідні де-небудь і виникали сварки, там зараз же з'являлася Лада Прекрасна і своєю піснею, що проникала в саму глибінь душі людської, відганяла лють і зло, горе й тугу, обдаровувала всіх любов'ю... Тоді запеклі вороги мирилися і схилялися перед її величною красою, мимохіть корилися і самі складали на честь Лади похвальні пісні.

Так вона вела людей до щастя, до світла і панувала над ними, як всевладна чарівниця, як вища ідея.

Саме тому народ був щасливий. Веселі співи лунали по широких степах, по високих горах і перепливали аж за синє море.

А на північ від цих людей були нетрі темні й глибокі.

Тут по лісах дрімучих жили похмурі люди...

І панував над ними дикий Коструб, що блукав по непролазних нетрях із товстим костуром (2), зігнувши спину, як ведмідь, дивлячись у землю.

Одного разу вийшов Коструб зі своїх лісів і помандрував далі й далі, аж на південь, далекий і теплий. Ішов похмурий, як туга...

Ненароком побачивши Ладу Прекрасну, Коструб остовпів з подиву, бо зроду не бачив такої краси. У дикому божевіллі він постановив узяти її собі у невільниці.

Минали роки.

І от якось із самих надр землі полилася пісня про Ладу Прекрасну та про злого Коструба.

Десь далеко в степах, коло синього моря, де мріють стародавні могили, почув цю пісню юнак, і його гаряче серце запалало полум'ям відваги, а мозок палкий утворив прекрасну мрію, мрію про порятунок Лади.

І пішов юнак шукати слідів Лади Прекрасної. Ішов степами, лісами та болотами аж на північ холодну. І зайшов у край далекий, у ліс глибокий та темний, де серед снігу стояв терем, оточений гострим частоколом. Перед брамою в два ряди лежали дванадцять сірих вовків з вогняними очима й блискучими зубами і стерегли терем.

Тут юнак у вікні побачив Ладу Прекрасну, і серце його запалало полум'ям гарячим. Полум'я того юнацького вовки так перелякалися, що всі забігли в ліс.

Тоді юнак зайшов у терем і привітав Ладу, що була зодягнена у шкури звірячі. Сумна й змарніла, а все ж прекрасна.

І в захопленні, у зачаруванні її красою юнак молив і благав:

— Вертай до нас, Ладо Прекрасна! Без тебе зорі поблякли, сонце ховається в хмари, степи вкрилися порохом, а ріки пересохли...

І Лада відповіла:

— Ні, не вернуся! Там люди забули про мене. їм байдуже, що я невільниця в злого Коструба. Вони знову стали жорстокі, знову чвари та війни між ними.

— Вернися, Прекрасна! Люди тебе не забули, вони тебе виглядають... Земля бажає порятунку, і вже степи, гори й море співають пісню величну про світлу Ладу...

Аж з'явився Коструб. Юнак почав палити його полум'ям свого завзятого серця, та Коструб дмухнув крижаним подихом — юнак упав знесилений, і полум'я його згасло.

Умираючи, юнак благав пташок співучих:

— Летіть, малесенькі, у край мій рідний, проспівайте там пісню про мою загибель.

І коли пташки співучі рознесли вістку по степах, по горах, як загинув юнак у боротьбі за Ладу Прекрасну, зібралося стосот юнаків сміливих і вірних і пішли по його слідах на північ, де ліси темні, щоб визволити Ладу Прекрасну.

Побачивши силу непереможну, Коструб утік у глибокий ліс і там сховався у проваллях (3). Та Лада сказала юнакам:

— Я повернуся тоді, коли зорі загоряться ясним промінням, коли сонце вийде з-за хмар, коли оживуть ріки, а пустині хвилюватимуть золотим колосом, коли гори зазеленіють, а люди знову стануть великою ріднею.

І, сумно похиливши чола, стосот юнаків пішли назад.

Дружно почали творити вони нове життя... І от розкувалися ріки, засіялися житом-пшеницею степи, засадилися деревами гори. На ясному небі зійшло сонце, й люди з'єдналися у велику рідню.

Коли країна розквітла, як колись, тоді знову виступили в похід стосот юнаків, а перед себе послали гінця до Лади Прекрасної.

Вона сиділа біля вікна свого терема, сумна й скам'яніла. І прилітали верхівці один по одному до неї.

Перший гінець сказав:

— Світла Ладо! Уже зорі в нашому краї стали ясні й променисті!

За ним прискакав другий:

— Сонце вийшло з-за хмар, і сміється, й радіє! Примчав третій:

— Ріки ожили, побігли берегами. Вертайся до нас, Ладо Прекрасна.

Четвертий:

— Степи вкрилися зеленими рунами (4), час вертатися, Ладо Прекрасна.

П'ятий:

— Гори зазеленіли, закучерявилися. Іди ж, іди! Шостий:

— Понад шляхами, понад стежками, на всіх полях зацвіли барвисті квіти. Іди ж до нас!

Сьомий:

— Люди об'єдналися у велику родину, тебе виглядають, тебе кличуть, Прекрасна! А стосот юнаків у дорозі за тобою і вже довіку стерегтимуть тебе від злого Коструба. Іди ж бо, іди!

Тут Лада вся просіяла, як сонце, покинула сумний терем і пішла з посланцями назустріч юнакам.

І коли вступила на степи, повні збіжжя (5) золотого й квітів яскравих, скинула з себе шкури звірів, знов одяглася в польові квіти й заспівала свою величну пісню.

Скрізь по степах широких, скрізь по горах високих люди почули ту пісню і радістю переповнилися їхні душі...

* * *

Лада Прекрасна живе тут і досі, бо вже стосот юнаків сміливих і вірних стережуть її від злого Коструба.

Скрізь, де її кличуть, з'являється до людей — світла, мов зоря, прозора, наче марево, чарівна, як мрія.

І її веселі співи лунають по всьому краю і перелітають аж за синє море.

1 — Марево: тут: витвір уяви, видіння.

2— Костур — тут: груба палиця, на яку спираються при ходьбі.

3 — Провалля — глибока западина, яма.

4 — Руна — тут: молоді, густі сходи посівів.

5 — Збіжжя — тут: рослини хлібних злаків.